

ضرورت به کارگیری فناوری اطلاعات در حوزه موادمخدر و اعتیاد

گروه مطالعات موادمخدر و اعتیاد
(جامعه و فرهنگ)

۲۴

ضرورت به کارگیری
فناوری اطلاعات
در حوزه موادمخدر
و اعتیاد

گروه مطالعات موادمخدر و اعتیاد
(جامعه و فرهنگ)

مجموعه گزارش های راهبردی در حوزه مسواده مخدر در راستای بررسی، تحلیل و تبیین ابعاد و مولفه های سیاست های کلی نظام طراحی شده است. هر اثر نتیجه یک پژوهش علمی و یا بررسی تحلیلی است، که به یکی از ابعاد بنیادی و کاربردی سیاست ها توجه دارد. با توجه به اینکه سیاست های کلی در میانه محور رویکردهای نظام را در حوزه مبارزه با موادمخدر ارائه می دهد، بنابراین لازم است هر محور از دیدگاه دست اندرکاران، اساتید دانشگاه، پژوهشگران و مسئولین اجرایی مورد تامل و بررسی قرار گیرد. کمیته تخصصی مبارزه با موادمخدر مجمع تشخیص مصلحت نظام بنا دارد با نظر به پژوهش ها و بررسی های انجام شده پیرامون مولفه های اساسی سیاست های کلی یازده گانه به مناسبت هر محور تخصصی تحلیل ها و گزارشات راهبردی را ارائه دهد.

گزارش راهبردی (24)

گزارش راهبردی
ضرورت به کارگیری
فناوری اطلاعات در حوزه مواد مخدر و اعتیاد
گروه مطالعات مواد مخدر و اعتیاد (جامعه و فرهنگ)

کمیته مبارزه با مواد مخدر
دبیر خانه مجمع تشخیص مصلحت نظام

ضرورت به کارگیری

فناوری اطلاعات در حوزه مواد مخدر و اعتیاد

- تهیه و تدوین: گروه مطالعات موادمخدر و اعتیاد (جامعه و فرهنگ) ● زیر نظر شورای علمی: کمیته مبارزه با موادمخدر مجمع تشخیص مصلحت نظام ● طراحی و صفحه‌آرایی: جامعه و فرهنگ ● شمارگان: 300 نسخه

همه حقوق مترتب بر این اثر متعلق به کمیته مبارزه با موادمخدر مجمع تشخیص مصلحت نظام است. استفاده از مطالب مندریج در این گزارش با ذکر ماخذ بلامانع است.

مسئولیت محتوای این گزارش بر عهده نویسنده است.

هرگونه پیشنهاد را به آدرس ذیل ارسال نمایید:

کمیته مبارزه با موادمخدر مجمع تشخیص مصلحت نظام

تهران: بلوار میرداماد، نفت شمالی، بین کوچه چهارم و ششم، شماره 10

تلفن: 22277261

بسمه تعالی

رؤسای محترم قوای سه‌گانه جمهوری اسلامی ایران دامت توفیقاته
با سلام و تحیت، سیاست‌های کلی در باب موادمخدر نهایی و ابلاغ گردید،
ولی این نگرانی همچنان باقی است که دست اندرکاران، بلای بزرگ و تهدید
عظیمی را که از این سو متوجه کشور است به درستی برآورده نکنند و
بازهم مشکلات بر روی هم متراکم شود، لذا از آقایان محترم انتظار می‌رود
که هر کدام سهم دستگاه خود در اجرائی کردن این سیاست‌ها را با سرعت و
قاطعیت و بدون فوت وقت به مرحله ی عمل برسانند.

والسلام علیکم

سید علی خامنه‌ای

85/7/10

امریه رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت الله خامنه‌ای «مدظله العالی»
در مورد اجرای سیاست‌های کلی نظام در امر مبارزه با موادمخدر

فهرست مطالب

9	پیشگفتار
11	مقدمه
13	فناوری اطلاعات و توسعه پایدار رویکردی بر چشم انداز 20
	ساله توسعه کشور و مواد مخدر
15	لزوم و ضرورت بهره وری از فناوری اطلاع رسانی در حوزه
	مدیریتی مواد مخدر
21	ضرورت به کارگیری فناوری اطلاعات در سازمان های غیر
	دولتی مبارزه با مواد مخدر
۲۴	شاخص های ارتباطی فناوری اطلاعات در اعتیاد
۳۳	منابع

به نام خدا

پیشگفتار

سند چشم‌انداز معیارها و شاخص‌های قابل توجه‌ای برای جامعه‌ی ایرانی سال 1404 ترسیم کرده است. وضع مطلوبی که این سند وعده می‌دهد مستلزم اقدامات و برنامه‌های متعددی است که همه‌ی بخش‌های جامعه را دربر می‌گیرد. با این حال، موانع متعددی برای رسیدن به چنان جامعه‌ای در پیش روی ماست و نمی‌توان بی‌توجه به این موانع در فکر نیل به آن اهداف باشیم. بدون شک مساله موادمخدر و روان‌گردان یکی از مهم‌ترین موانع تحقق اهداف سند چشم‌انداز است. در حالی که حداقل 2 میلیون نفر از مردم ایران مواد مصرف می‌کنند و 8 میلیون نفر (خانواده مصرف‌کنندگان) بطور مستقیم با معضلات مصرف مواد مواجه هستند، در حالی که مساله موادمخدر از مهم‌ترین نگرانی‌ها و دغدغه‌های اکثریت مردم به‌شمار می‌رود و در حالی که هزینه اقتصادی سالانه موادمخدر بالغ بر ده هزار میلیارد تومان می‌شود و ...، نیل به اهداف چشم‌انداز و تحقق جامعه‌ی مورد نظر نیازمند برنامه‌ها و اقدامات جدی‌تری در حوزه این معضل است.

در ادامه تولید 12 جلد گزارش راهبردی در سال 1389، مجموعه گزارشات راهبردی سال 1390 نیز با نگاه ویژه‌ای تلاش می‌کند ابعاد دیگری از مساله موادمخدر و روان‌گردان در ایران را واشکافی کرده و ایده‌های جدیدی برای سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اقدام ارائه دهد. امید است سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و مجریان این حوزه با

نظرداشت عمق معضل، وسعت نگرانی‌های جامعه و نیز تاکیدات مکرر اسناد بالادستی و مقامات ارشد جمهوری اسلامی برنامه‌ها و اقدامات واقع‌بینانه و موثری را برای کاهش آلام مردم شریف ایران در پیش گیرند.

این گزارش با عنوان "ضرورت به کارگیری فناوری اطلاعات در حوزه مواد مخدر و اعتیاد" توسط گروه مطالعات مواد مخدر و اعتیاد (جامعه و فرهنگ) تهیه شده است که لازم است از زحمات این گروه و همچنین اعضای محترم کمیته تشکر و قدردانی نمایم.

علی هاشمی

رئیس کمیته مستقل مبارزه با مواد مخدر

دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام

مقدمه

"اطلاعات و ارتباطات در عصر کنونی تاثیرات شگرف و بی‌مانندی پدید آورده‌اند. این تاثیرات به گونه‌ای مشخص در "صنایع اطلاعاتی و ارتباطی"، که به منظور مهار جریان اطلاعات و نیز استفاده هر چه بهتر از آن برای مقاصد گوناگون به وجود آمده، کاملاً مشهود است.

ابزارها و وسایلی که به هر طریق موجب تولید، انباشت، پردازش و اشاعه اطلاعات شوند، تکنولوژی‌های اطلاعاتی و ارتباطی نامیده می‌شوند. بنابراین تمام ابزارها و وسایلی را که در تولید، آماده سازی و انتقال اطلاعات نقش دارند، اعم از وسایل دستی ساده یک کتابخانه تا وسایل پیچیده و پیشرفته یک مرکز اطلاع رسانی، تکنولوژی اطلاع‌رسانی می‌خوانند.

بر این مبنا هر رسانه ای که قابلیت انتقال و جابه جایی اطلاعات از یک نقطه به نقطه دیگر را داشته باشد و هدف آن برقراری ارتباط باشد، در قلمرو تکنولوژی ارتباطات قرار می‌گیرد. بدین ترتیب تکنولوژی‌های اطلاعاتی و ارتباطی به گونه ای با هم در آمیخته اند که مجزا کردن آنها بسیار دشوار است. در حقیقت هر دو هدف مشترکی را دنبال می‌کنند که همان اشاعه اطلاعات در میان مردم است.

عصر حاضر را به واسطه بهره‌گیری از تکنولوژی‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی، "عصر اطلاعات و ارتباطات" نام نهاده‌اند. در این

دوران، افراد و جوامع به طور مستمر با یکدیگر ارتباط دارند و جهان به شکل یکپارچه در آمده و به "دهکده ای جهانی" تبدیل شده است. در فرهنگ وبستر در مقابل اصطلاح "نظام" (سیستم) چنین توصیفی آمده است: نظام واحد پیچیده‌ای است مرکب از بخش‌های گوناگون که تابع طرحی مشترک بوده و هدف مشترکی را دنبال می‌کنند". هدف مشترک در نظام‌های اطلاعاتی و ارتباطی، در دسترس قرار دادن اطلاعات به مفهوم عام است.

نظام‌های اطلاعاتی و ارتباطی را از نظر شیوه‌های انتقال اطلاعات، به سه دسته عمده تقسیم کرده‌اند، که عبارت‌اند از: "نظام تک مرکزی"، "نظام چند مرکزی" و "نظام جهانی". این نظام‌ها به گونه ای، سیر تکوین را از سادگی به سوی پیچیدگی طی کرده‌اند، و این بنابر پیوستگی آنها به فرایند درونی خود و استقلال از دیگر نظام‌ها است.

نظام‌های بین المللی اطلاع رسانی در سطح فراملی و جهانی، ذخیره و بازیابی و تبادل اطلاعات را به صورت وسیع و معمولاً تخصصی بر عهده دارند. اغلب این نظام‌ها به سازمان ملل متحد وابسته‌اند. فعالیت این نظام‌ها، به صورت استقرار پایگاه‌های فرعی در کشورهای مختلف رو به گسترش است. بدین ترتیب، بیشتر سازمان‌ها بر مبنای نوع فعالیتی که دارند، و نیز برحسب نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان‌شان به این نظام‌ها می‌پیوندند، یا با آنها همکاری می‌کنند.

خلاصه آنکه، اطلاعات و ارتباطات، در جامعه فراصنعتی کنونی عمده‌ترین معیار توسعه و پیشرفت اقتصادی و صنعتی محسوب می‌شوند. امروزه، نقش تکنولوژی‌های نوین اطلاعات و ارتباطات در توسعه علمی و تحقیقاتی کشورها، بر کسی پوشیده نیست. در این زمینه، رابطه میان "اطلاعات" و "ارتباطات" از اهمیتی خاص برخوردار است. بر اثر پیوند این دو با یکدیگر، اطلاعات - این ماده خام و گران بهای قرن حاضر - در قالب نظام‌های اطلاعاتی و ارتباطی قابل مصرف است. از این رو سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی برای توسعه

تحقیقاتی علمی کشور، باید همراه با توسعه اطلاعات و ارتباطات صورت پذیرد" (فرح زاده، 1372).

فناوری اطلاعات و توسعه پایدار رویکردی بر چشم انداز 20 ساله توسعه کشور و موادمخدر

تغییرات روز افزون کنونی جهان و تغییر یافتن ساز و کارهای توسعه جهانی، کشورها را با چالش‌های جدیدی در سرمایه گذاری‌های آتی برای توسعه همه جانبه روبرو ساخته است. دیجیتالی شدن دنیا و ورود به عصر اطلاعات، جهان را چنان متحول ساخته است که بدون تجهیز شدن سازمان‌ها علاوه بر افزایش فاصله دیجیتالی¹ و ایجاد کشورهای فقیر و ثروتمند، تمام تلاش‌های کشورها برای توسعه را ضعیف می نماید. جریان‌های اطلاعات، میزان اطلاعات، میزان دسترسی به اطلاعات، زمان دسترسی به اطلاعات و قوانین استفاده از اطلاعات در کشورها از ساز و کارهای توسعه به حساب می‌آید و حتی این امر بین کشورها نیز حاکم است.

گسترش روز افزون تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات و افزایش تاثیرگذاری آن بر توسعه پایدار، جهانیان را بر آن داشته است تا در به کارگیری آن در سازمان‌ها تجدید نظر کنند و بین تمام حوزه‌های عملیاتی ارتباط برقرار نماید. در واقع این امر با شتاب تحولات جهان امروز و محدودیت‌های منابع انسانی و سرمایه‌ای ضرورت زمینه‌سازی و تقویت زیر ساخت‌ها و ظرفیت‌های لازم از سوی دولت‌ها به منظور تحقق توسعه پایدار و رشد مستمر را امری اجتناب ناپذیر می‌سازد.

جهان کنونی، جهانی سراسر بر گرفته از رقابت، توسعه بازارهای فعالیت و رواج فناوری‌های برتر است. شرط موفقیت در چنین شرایطی بدون شک استفاده از فرصت‌ها و رویا رویی با چالش‌های پیشرو است. لذا تشخیص شرایط جدید بین‌المللی، شناخت دگرگونی‌ها، روند مناسبات سیاسی - اجتماعی و منطقه‌ای و درتنگناهای اقتصاد ملی، راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار و با

ثبات را فراهم می‌سازد. نقش فناوری های اطلاعات در توسعه تا آنجا اهمیت دارد که در سند چشم انداز 20 ساله توسعه مبتنی بر دانایی و در چگونگی بکارگیری بهینه از فناوری اطلاعات و ارتباطات گنجانده شده است. ایجاد شرایط مناسب برای نهادینه کردن رویکردهای علمی، پذیرش تحول و نوآوری و خلاقیت جهت باروری بیشتر سرمایه انسانی، ارتقاء مستمر سطح دانش و فن آوری و کاستن از شکاف سطح آن با سطح جهانی، بازآفرینی¹ کلیه فرایندهای اداری - اجرایی و خدمات کشور با استفاده از فناوری اطلاعات به منظور برپایی نظام پویای اقتصادی - اجتماعی و ارائه خدمات بهنگام شهروندان، برپایی نظام پویایی تولید و توزیع اطلاعات و ارتقاء فناوری جهت کارآمد کردن ارتباطات، تعاملات و شبکه‌ای شدن قلمروها و نهادینه شدن جریان آزاد اطلاعات و ایجاد هم پیوندی و تعاملی علمی و فناوری بین بخش های مختلف اقتصادی، اجتماعی کشور از جمله مواردی است که در چشم انداز 20 ساله توسعه کشور عنوان شده است.

در این میان ضرورت نگاه به پدیده‌های ویژه اجتماعی، همچون مواد مخدر از منظر پیشگیری و حتی مبارزه با ابزارهایی چون ICT می‌تواند زمینه‌ای برای توسعه پایدار از بعد اجتماعی و اقتصادی به شمار آید.

بعد اقتصادی را می‌توان کاهش و از بین بردن هزینه های مقابله و خسارات اقتصادی آن بر اقتصاد کشور که با توسعه پایدار منافات دارد، نامید و بعد اجتماعی را نیز به معضلات اجتماعی که پیوست مواد مخدر و مواد اعتیاد آور است، نام نهاد.

بنابراین بایستی با مد نظر قرار دادن موارد فوق الذکر در سند چشم انداز 20 ساله توسعه کشور به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در مبارزه با مواد مخدر را مد نظر قرارداد. بدیهی است در صورت عدم تقویت ارتباطات در سطح بین المللی، خصوصاً در زمینه

اجتماعی و اقتصادی، تحقق اهداف توسعه‌ای کشور با چالش روبرو خواهد شد.

دنیای امروز دنیای ارتباطات و عصر حاضر را عصر اطلاعات نامگذاری کرده اند. جامعه ای که با شناخت آگاهانه و اشراف بیشتر و اهداف بلند و آرمانی به میدان آید و از فناوری جدید بهره لازم را بگیرد در عرصه اقتصادی، اجتماعی و سیاست جامعه جهانی، نقش برتر و والاتری خواهد داشت. رشد و گسترش فناوری اطلاعات بیانگر روند توسعه در ابعاد گوناگون بوده و طبق نظر اندیشمندان اقتصادی، توسعه از هر بعد آن وابسته به فناوری و دانش است و دانش بدون وجود فن آوری اطلاعاتی و ارتباطات امکان پذیر نیست. بنابراین نقش ICT در توسعه ملی به منزله بستر رودخانه ای است که آب در آن جریان می یابد. مبارزه با مواد مخدر نیز به رغم تلاش‌های سال‌های اخیر خود در فاصله برخورد معقول با پدیده مواد اعتیاد آور، یعنی سیاست پیشگیری به جای مبارزه، بستری بسیار مناسب در به کارگیری ICT در پیشگیری، درمان و حتی مقابله دارد (محمود حاجیلی به نقل از: دانیل، 1999 و 2002).

لزوم و ضرورت بهره‌وری از فناوری اطلاع‌رسانی در حوزه مدیریت مواد مخدر

با توجه به اهمیت روزافزون پدیده مواد مخدر در جهان و با نگاهی به آمار و اطلاعات حاصل از هزینه‌های مادی و معنوی که در سطح جهان برای مبارزه با این پدیده صرف می شود، به وضوح لزوم به کارگیری روش‌های نوین در این عرصه احساس می شود. استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات می تواند با ارائه الگوهای جدید چه در حوزه کاهش تقاضا و چه در حوزه مبارزه بسیاری از مشکلات را کاهش دهد و زمینه را برای اجرای مطلوب وظایف ستاد مبارزه با مواد مخدر به عنوان سامان دهنده مبارزه با این معضل فراهم آورد.

تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات - که تاثیر آن اگر از انقلاب صنعتی بیشتر نباشد، کمتر نخواهد بود - از جمله راهبرد هایی است که به عنوان یک اصل اساسی در کاهش هزینه ها و به عنوان ابزار نوین در عرصه مبارزه با مواد مخدر محسوب می گردد که با اتصال تمام ارکان مبارزه و پیشگیری در کشور و جهان و همچنین ارتباط دولت با سازمان های مردم نهاد و تمام عناصر فعال در این عرصه، اسباب هم افزایی برای پیشگیری در وهله اول، درمان به عنوان اثر مهم و مقابله به عنوان عنصری خنثی کننده را در مراحل بعد فراهم می آورد. به کار بستن ICT از کوچکترین واحد درگیر با موضوع، یعنی فرد و خانواده تا بالاترین سطح، یعنی سطوح بین المللی را در بر می گیرد. به کارگیری ICT در حوزه کاهش تقاضا و مبارزه، با آموزش های خود در سطح خرد جامعه و استفاده از ابزارهایی چون آموزش الکترونیکی (E-Learning) مثل اینترنت، تلویزیون و رسانه های جمعی دیگر برای خانواده ها آغاز می شود تا از بروز معضلات اجتماعی و اقتصادی بعدی جلوگیری نماید.

در سطح کلان بین المللی نیز استفاده از ICT در ایجاد حلقه اتصال بین المللی به ویژه برای کشورهایی که به نوعی درگیری زیادی با این موضوع دارند، می تواند زمینه ای موثر در تشکیل شبکه ای همه جانبه در به وجود آوردن و پویایی مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی، شبکه های تبادل اطلاعات بین المللی و تجربیات در عرصه مبارزه، قلمداد شود.

در واقع با به کار بستن این فناوری می توان در تشکیل جامعه اطلاعاتی قدم نهاد و زمینه پیشرفت و توسعه پایدار را فراهم آورد، چراکه جهان با تغییرات روزافزون خود شاهد آن است که با دیجیتالی شدن، تمام فعالیت ها در قالب فعالیت های الکترونیکی سامان یافته و روز به روز شکاف دیجیتالی افزایش و در صورت عقب ماندن سازمان ها در به کارگیری ICT این شکاف بیشتر و بیشتر می شود. "همواره نظام های هوشمند در جوامع کارا بر آن بوده اند تا با در اختیار گرفتن آخرین فنون و نوآوری های روز ضمن کسب شناخت از

تغییرات جهان پیرامون، شناخت حاصل را تبدیل به دانش و سپس آن را به عنوان ابزاری بومی در جهت بهره‌وری نظام و مفید فایده نمودن آن برای حل مسائل آن جامعه بکار برند.

در این رهگذر، عصر حاضر، یعنی عصر ارتباطات طی دهه‌های اخیر گام‌های فزاینده‌ای را در شکستن مرزهای جغرافیایی، سیاسی، مکانی و زمانی برداشته است.

روزگاری استفاده از رایانه‌های شخصی که امروزه به عنوان یکی از مهمترین ابزارهای ارتباطی این عصر به حساب می‌آیند، صرفاً محدود به برخی اشخاص، مؤسسات و مراکز بود و هنوز مانند امروز تمامی بخش‌های زندگی روزانه ما را فرا نگرفته بود، اما اینک رایانه‌ها و مشتقات خانوادگی آن یعنی انواع شبکه‌های رایانه‌ای محلی، ملی و فراملی به مدد توسعه دانش فناوری اطلاعات¹ به صورت ابزار کار الزامی برای بسیاری از بخش‌های سازمانی و دولتی و نیز افراد معمولی در آمده‌اند. افزایش بکارگیری رایانه‌ها و شبکه‌های رایانه‌ای سبب گردیده تا زمان لازم برای رشد دانش و آگاهی روز به روز کاهش یابد، به عبارتی مبادله سریع و دسترسی آسان به دانش جدید که از طریق شبکه‌های رایانه‌ای ممکن شده سرعت تولید دانش و نوآوری آن را در حد زیادی افزایش داده است.

از سوی دیگر این شبکه‌های رایانه‌ای محیطی مجازی از شبکه‌های موجود اجتماعی را پدید می‌آورند که دانش موجود در سطوح مختلف جامعه را چه در سطح فردی و چه در سطح کلان به یکدیگر پیوند داده و موجب افزایش شناخت و نیز باز تولید دانش از این رهگذر تعاملی می‌گردند.

در دنیای امروز شبکه‌های رایانه‌ای و خصوصاً شبکه جهانی اینترنت به عنوان محیط تعاملی مجازی، همانند مؤسسات اجتماعی هستند که نباید به شکل منفرد به آنها نگریست، بلکه باید این ابزار را در ارتباط با زندگی روزانه و کارکرد آن و خصوصاً بخش تاثیر گذاری آن بر روی مخاطب مطالعه نمود.

از اینرو است که در سالیان اخیر گستردگی بهره‌وری از قابلیت‌های اینترنت به نحوی بوده که قریب به اتفاق افراد جوامع امروز بدون در نظر گرفتن متغیرهایی نظیر جنسیت، قومیت، سن، تعلقات ارزشی، تحصیلات نظام آموزش رسمی و... به نوعی از این قابلیت عصر نوین بهره‌می‌برند. امروز گرایش به سمت ایجاد صفحات وب و سایت‌های اینترنتی به عنوان بستر اصلی انتشار اطلاعات و دانش در دنیای مجازی علاقمندان بسیاری پیدا کرده است. ماهیت چند رسانه‌ای صفحات وب سبب همه‌گیر شدن استفاده از اینترنت و محبوبیت یافتن آن در میان اقشار مختلف جوامع و رشد سریع آن شده است.

نکته قابل توجه در اینجا آن است که بستر اینترنت و وب صرفاً یک فنآوری و ابزاری نوین به منظور رساندن پیام به مخاطب مورد نظر است. آنچه که در جریان این بستر بر جلب و جذب مخاطب تأثیرگذار خواهد بود در مرتبه نخست اطلاعات غنی و محتوای مناسب و قابل ارائه و از سوی دیگر معماری هوشمندانه و پیکره‌بندی نظام مند اطلاعات و به طور خلاصه توجه به شاخص‌های کارایی و سودمندی در این رسانه نوین است.

لذا در اینجا هنر گردانندگان نظام‌های اجتماعی در آن است که از این ابزار سهل الوصول و جاذب براساس تدوین یکسری سیاست‌گذاری‌های کلان و پس از آن عملیاتی نمودن آن در سطح خرد، ضمن شناساندن خود از یکسو و نیز شناخت گروه‌های مخاطب، در راستای جذب و در عین حال جهت دادن به افکار ایشان گام بردارند. امروزه دانش فنآوری اطلاع‌رسانی به عنوان یکی از علوم بسیار مهم و کاربردی در کلیه سطوح جامعه مطرح می‌گردد و تمامی گروه‌ها، افراد، مؤسسات و نهادها و در یک گام فراتر دولت‌ها از این دانش در جهت میل به اهداف خود بهره‌می‌برند. مبحث دولت الکترونیک که امروزه مطالب بسیاری پیرامون آن نگاشته شده در واقع نشانگر وقوف سطح مدیریتی کلان جامعه به این ابزار قوی و کارآمد مدیریتی است.

دولت الکترونیک در واقع مجموعه‌ای است از زیربخش‌های یک

جامعه که هر یک به سمت استفاده از فن‌آوری اطلاع‌رسانی حرکت کرده و مجموع آن به شکل یک هویت اطلاع‌رسانی الکترونیک در قالب همان دولت الکترونیک متجلی می‌گردد.

زیر بخش‌های اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، اقتصادی، سیاسی و... هر یک دارای انبوهی از اطلاعات قابل ارائه برای همگان هستند به نحوی که اگر این اطلاعات براساس دانش فن‌آوری اطلاع‌رسانی پیکره‌بندی و ارائه گردد از نظر اقتصادی، زمانی و بهره‌وری در درازمدت بسیار مقرون به صرفه خواهند بود. از آنجایی که هدف از این نوشتار ارزیابی استفاده از این ابزار نوین در بخش موادمخدر است در ادامه بحث به نمونه‌های عملی از به کارگیری قابلیت و نتایج حاصل از آن اشاره می‌گردد.

فراگیر شدن شبکه جهانی اینترنت و پیاده سازی ایده صفحات الکترونیک و نشر آن در محیط وب باعث گردیده تمامی مؤسسات و سازمان‌های فعال جهانی در موضوعات تخصصی از جمله بحث موادمخدر و اعتیاد با در اختیار گرفتن این قابلیت اقدام به طراحی و پیاده‌سازی وب سایت‌های اینترنتی خود نمایند به نحوی که در عصر حاضر کمتر مؤسسه و نهاد معتبر و شناخته شده‌ای را می‌شناسیم که در کنار آدرس پستی خود آدرس وب سایت الکترونیکی خود را معرفی نکرده باشد. علت این امر قابلیت‌های موجود بسیار زیاد و در عین آن قابل افزایشی است که در صفحات وب می‌تواند برای آن مؤسسه، سازمان و یا نهاد وجود داشته باشد.

سرعت تبادل اطلاعات و نشر مطالب، نبود موانع محیطی در تعامل الکترونیک، ارائه بانک‌های اطلاعاتی متنوع و نیز ثبت و ضبط کلیه فرآورده‌های یک مؤسسه یا سازمان در قالب الکترونیک برای زمان نامحدود آن هم در شبکه جهانی اینترنت به نحوی که عده فراوانی خارج از محدویت‌های زمانی و مکانی از آن بهره برند و نیز خود مؤسسات نیز گاهی اوقات با فروش این اطلاعات به سوددهی برسند، افزایش گروه‌های مخاطب بدون توجه به محدودیت‌های

محیطی، همگی بخش کوچکی از علل حرکت سازمان‌ها به سمت بهره‌گیری از این قابلیت IT آن‌هم در سطح فرامرزی است.

برخی از مؤسسات و نهادهای بسیار معتبر جهانی نظیر دفتر کنترل مواد سازمان ملل متحد (UNODC)، مؤسسه ملی سوء مصرف مواد (NIDA)، دفتر مبارزه با مواد مخدر ایالات متحده (ONDCP)، سال‌ها است که از این قابلیت برای افزایش پهنه اثرگذاری خود استفاده می‌نمایند.

بخش‌های متنوع تخصصی در حوزه مواد مخدر نظیر ارائه خبر، مقاله، گردهمایی، کتاب، مجله، عکس، پاسخگویی به سئوالات، آموزش و پیشگیری و درمان، موضوعات علمی و تخصصی دایره المعارفی، گردهمای مباحثه، نظرسنجی،... و در نهایت کمک به جامعه معتاد به عنوان اولین مخاطب اینگونه مؤسسات در بستر الکترونیک و توانمندی‌هایی که (IT) ارائه می‌کند از مهمترین موضوعات پوشش دهنده وب سایت‌های اینگونه مؤسسات است. در این رهگذر ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری در راستای تحقق دولت الکترونیک از یکسو و از سوی دیگر به منظور:

- ارائه اطلاعات دقیق و بهنگام در حوزه مواد مخدر در ایران؛
- ارائه خدمات این ستاد برای جامعه خصوصاً خانواده‌های درگیر در پدیده اعتیاد به شکل منظم، دقیق، باکیفیت و در عین حال غیرحضوری؛

- کاهش هزینه‌ها در درازمدت در امر اطلاع‌رسانی در سطوح خرد و کلان جامعه؛

- کمک به افزایش کارآیی و اثربخشی سایر مؤسسات و گروه‌های ذینفع که از اطلاعات این ستاد می‌توانند استفاده نمایند (بخش مطالعاتی، تحقیقاتی و اجرایی جامعه)؛

- ایجاد گردش سریع و صحیح اطلاعات از جانب این ستاد با سایر سطوح جامعه اقدام به طراحی و راه‌اندازی وب سایت مواد مخدر نمود. از سوی دیگر توجه به عوامل بالقوه تهدید کننده‌ای نظیر:

- موقعیت جغرافیایی ایران به عنوان یکی از مهمترین نقاط ترانزیت و ورود مواد مخدر

- هزینه های بسیار بالای ملی در دو بعد اقتصادی و اجتماعی در خصوص مبارزه، مقابله، درمان و پیشگیری از اعتیاد در کشور - افزایش جمعیت جوان کشور به عنوان مهمترین پتانسیل در معرض تهدید پدیده اعتیاد

- فراوانی انواع جدیدی از مواد اعتیادزا در اشکال مختلف، کم حجم و ارزان نظیر انواع قرص های شادی آور و ... که اطلاعات عمومی نسبت به آنها بسیار اندک است.

- نگرش سنتی نسبت به اعتیاد، فرد معتاد، انواع مواد مخدر، پیشگیری و درمان همگی از دیگر موضوعات حساسیت برانگیز دیگری هستند که بیش از پیش احساس نیاز به وجود جایگاهی مجازی در حوزه مواد مخدر به عنوان یک پل ارتباطی چند سویه میان سیاست گذاران، علاقمندان، مبتلایان، خانواده ها و پژوهشگران درگیر در این بخش را نشان می دهد، به نحوی که این بستر مجازی موجبات تعامل این گروه ها را فراهم نموده و دیدگاهی واقع بینانه در این خصوص ترسیم نماید.

در خاتمه یادآوری مجدد این نکته ضروری است که وقوف سطح کلان مدیریتی نظام کشور و برنامه دولت در خصوص عملیاتی نمودن دولت الکترونیک بواسطه منافع ملی و فراملی آن مهمترین توجیه کننده استفاده بهینه از بستر فناوری اطلاع رسانی در تمامی حوزه های مدیریتی از جمله بحث مواد مخدر است " (شهرز فلاح پیشه: 1383).

ضرورت به کارگیری فناوری اطلاعات در سازمان های غیر دولتی

مبارزه با مواد مخدر

سازمان های غیردولتی از ابزارهای شکل دهی جامعه مدنی و جامعه اطلاعاتی هستند و هرگونه تلاش برای توانمندسازی سازمان های غیردولتی، زمینه ای برای شکل گیری جامعه مدنی و جامعه اطلاعاتی

را موجب می‌شود. جامعه اطلاعاتی¹ که با محوریت فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) شرایطی را برای دسترسی برابر و دموکراسی ایجاد می‌کند، هم اکنون تمام فعالیت‌ها را متحول ساخته و نوعی دهکده جهانی را موجب شده است. این ایده، یعنی ایده دهکده جهانی مک لوهان، اکنون کاملاً قابل لمس است. انسان یک موجود اجتماعی است و برای اکثر فعالیت‌های روزمره محتاج ارتباط، همفکری، همکاری و تعامل با انسان‌های دیگر است. توسعه و رشد بشر در تمامی دوران حیات خود محتاج ارتباطات و اطلاعات بوده است. تحول زندگی بشر در گذر از عصر آتش، آهن، بخار، اتم تا عصر اطلاعات، همگی مدیون تولید و انتقال دانش بوده است، هر چند هر عصری به نام پدیده‌ای از تکنولوژی که وجه غالب در آن عصر بوده نامگذاری شده است. اساساً هر توسعه اقتصادی و سیاسی بیش از آن که سرمایه‌محور باشد، دانایی‌محور است. هر چند امروزه و در دوران فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) این نکته بارز مشخص شده و مورد توجه فعالان اقتصادی، دولت‌ها و شرکت‌های بزرگ تجاری قرار گرفته است. امروزه فناوری‌های جدید و پیشرفته از عصر ذخیره‌سازی، ارایه و انتقال اطلاعات، جوامع بشری را در کنار هم قرار داده و بسیار به یکدیگر نزدیک کرده است و بدین ترتیب کل دنیا تبدیل به دهکده‌ای شده است.

در جهانی این چنین، طبیعی است که هر چه امکان دست‌یابی به اطلاعات بیشتر فراهم باشد، سرعت توسعه بیشتر خواهد بود. عدم دسترسی به اطلاعات، جوامع را به حاشیه رانده و از این دهکده جهانی خارج می‌کند. این جوامع می‌توانند جوامع دولتی یا غیردولتی باشند. تجهیز سازمان‌های غیردولتی به ابزارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌تواند زمینه بقا در این دهکده جهانی را ایجاد کند. با تجهیز سازمان‌های غیردولتی به فناوری اطلاعات و ارتباطات با ابزارهای خاصی چون آموزش، شبکه و برنامه‌ریزی، توانمندسازی این سازمان‌ها میسر خواهد شد. تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات به عنوان

زنجیره‌ای فراگیر که تمام سازمان‌های غیردولتی با هر نوع زمینه‌ فعالیت‌ی به آن نیاز دارند، موضوعی است که مورد تاکید تمام مراکز توانمندسازی سراسر دنیا است. فنآوری اطلاعات و ارتباطات حلقه‌ای برای تشکیل شبکه نمادی از جامعه اطلاعاتی است. پیش زمینه‌ای برای پیوستن به دهکده جهانی و ادامه حیات در دنیایی که در حال جهانی شدن است. مفهوم شبکه و شبکه‌سازی یکی از اساسی‌ترین بخش‌های فعلی سازمان‌های غیردولتی است. شبکه‌ای فنآوری اطلاعات و ارتباطات ابزاری مناسب برای توانمندسازی تمام سازمان‌های غیر دولتی است. این مفهوم در سال‌های اخیر، بین صاحب‌نظران، اندیشمندان و فعالان جامعه اطلاعاتی کاربرد وسیعی پیدا کرده است. می‌توان گفت که این محدوده‌ای نیست که تنها شامل سازمان‌های غیردولتی و جامعه مدنی شود. آنچه که شبکه از طریق سازمان‌های غیردولتی به وسیله ابزارهایی چون تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات می‌تواند انجام دهد، تجهیز و توانمندسازی سازمان‌های غیردولتی است، دردی که سال‌هاست سازمان‌های غیردولتی به آن مبتلا هستند. اطلاع‌رسانی و ایجاد ارتباطات بین سازمان‌های غیردولتی و بالطبع هم‌افزایی بین اعضا و ایجاد زمینه‌ای برای بهره‌گیری از تخصص اعضا، می‌تواند منابعی عملیاتی و قابل لمس برای رشد و تجهیز سازمان‌های غیردولتی به شمار آید. هماهنگی به عنوان یکی از اساسی‌ترین مسایلی که همواره دامن‌گیر سازمان‌های غیردولتی در حوزه داخلی و نیز در حوزه بین‌المللی بوده، می‌تواند تقاضایی مناسب برای شبکه‌سازی در بین سازمان‌های غیردولتی با ابزارهایی چون تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات فراهم سازد.

ایجاد شبکه در بین جوامع مدنی برای رسیدن به جامعه اطلاعاتی با فعالیت‌هایی متنوع در حوزه‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی، به عنوان یکی از تاکیدات اساسی مراکز توانمندسازی سراسر دنیا و نیز در داخل کشور مورد نظر است که چند نمونه از آن در زیر می‌آید:

1. شکل‌دهی به حوزه‌های تصمیم‌گیری از طریق فنآوری نوین

اطلاعاتی و ارتباطاتی حوزه‌ای که نقش مهمی در جوامع مدنی و اطلاعاتی به عهده دارد.

2. ایجاد کتابخانه و سرویس‌های اطلاعاتی (به طور سنتی یا مجازی و الکترونیکی) که ابزار مهم توانمندسازی سازمان‌های غیردولتی به شمار می‌آید.

3. انتشار خبرنامه و مجله چاپی یا الکترونیکی که می‌تواند در تشکیل شبکه اطلاع‌رسانی نقش مهمی را ایفا کند. البته نحوه اجرای این فعالیت‌ها به هدف شبکه ارتباطی و منابعی که در دسترس دارد، بستگی پیدا می‌کند. بدین جهت شبکه‌های ارتباطی بین سازمان‌های غیردولتی باید در انتظارات خود واقع بین باشند. در مجموع تأکیدی که بر شبکه به عنوان نمادی برای جامعه اطلاعاتی می‌شود، از نیاز مبرم سازمان‌های غیردولتی سرچشمه می‌گیرد که این سازمان‌ها در شکل‌دهی و ساختار شبکه بین خود، نقش اساسی را ایفا می‌کنند. به عنوان مثال، شبکه ارتباطی که مورد تأکید مراکز توانمندسازی است، می‌تواند یک ساختار ساده و غیررسمی داشته باشد که اعضا قادر باشند فعالیت‌های آن را بر عهده گیرند (دانیل، 1999).

شاخص‌های ارتباطی فناوری اطلاعات در اعتیاد¹

"تاکنون تحقیقات و پژوهش‌های بسیاری در رابطه با فناوری اطلاعات انجام شده و ابعاد گوناگون آن مورد بررسی قرار گرفته است. صاحب نظران، دانشمندان و متخصصان کامپیوتر مقالات و کتب گوناگونی در این باره به رشته تحریر درآورده و از منابع بسیاری که می‌تواند برای بشریت در پی داشته باشد، سخن گفته اند.

البته نباید از این موضوع غافل شد که سودجویانی نیز وجود دارند که از طریق این فناوری قدرتمند، درصدد کسب درآمدهای هنگفت برآمده و به منافع مالی قابل توجهی نیز دست پیدا کرده اند.

1- این نوشته برگرفته از تحقیقی با عنوان بررسی ابعاد مثبت و منفی فناوری اطلاعات در اعتیاد است که در مرکز تحقیقات دبیرخانه ستاد توسط حجت فدوی و ایمان برادری (1383) انجام شده است.

به هرجهت، آنچه امروزه بر همگان مبرهن است عملکرد دو سویه فناوری اطلاعات به عنوان بزرگترین ابزار توسعه در عصر حاضر است که یک سوی آن استفاده از IT در جهت پیشرفت علم، اقتصاد، فرهنگ و ... است و جهت دیگر فرصت طلبانی هستند که با استفاده ابزاری از این فناوری قدرتمند، اعمال خلاف فراوانی را انجام داده و سودهای کلانی به دست می آورند. از طرف دیگر، اعتیاد به مواد مخدر در جهان امروز و به خصوص در کشور ایران، یکی از مهمترین مشکلات اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی است که عوارض ناشی از آن تهدیدی جدی برای جامعه بشری محسوب شده و موجب رکود اجتماعی در زمینه های مختلف می گردد. همچنین ویرانگری های حاصل از آن، زمینه ساز سقوط بسیاری از ارزش ها و هنجارهای فرهنگی و اخلاقی شده و بدین ترتیب سلامت جامعه را به طور جدی به مخاطره می اندازد، تا آنجا که تحلیلگران مسائل سیاسی و اجتماعی براین باورند که در تهاجم و نفوذ فرهنگی، پدیده مواد مخدر عامل به تباهی کشیدن و انحطاط اخلاقی جوامع به شمار می رود. باید توجه داشته باشیم که برای مبارزه با مشکلات بزرگ، ابزارهای قدرتمند مورد نیاز است. استفاده از ابزارهای ناکارآمد تنها سبب ایجاد تقابلی نابرابر می شود که در نهایت پس از صرف هزینه و زمان بسیار ناچیزی جز شکست حاصل آن نخواهد بود.

اعتیاد یکی از بزرگترین و خطرناکترین مشکلات جامعه ما محسوب می شود، از طرف دیگر فناوری اطلاعات، مهمترین ابزار پیشرفت در عصر حاضر است. باید برای مقابله با این معضل بزرگ از آن ابزار قدرتمند استفاده کرد.

لذا سعی شده تا هر دو سو مورد ملاحظه و بررسی قرار گرفته و به بیان بهتر، ابعاد مثبت و منفی آن مدنظر قرار گیرد و درنهایت براساس یافته ها و شواهد، راهکارها و توصیه های علمی - کاربردی با هدف تقویت نقاط مثبت و کاهش اثرات منفی آن ارائه گردد.

براین اساس روش و پژوهش بر پایه تحقیقات کتابخانه ای و جستجو در منابع اینترنتی بوده که به ترتیب زیر عمل گردیده است:

1. با استفاده از انواع کلید واژه های مرتبط با موضوع، جستجو در سایت ها و پایگاه داده های اینترنت انجام و با برخورداری از توان موتورهای جستجوی قوی همچون گوگل، یاهو و ... مقالات، سایت ها و منابع موجود در اینترنت که به نحوی در ارتباط با موضوع پروژه فعالیت داشته اند شناسایی و لیست برداری گردد. در مرحله بعد محتوای هریک از این سایت ها مورد بررسی دقیق تر و موشکافانه تر قرار گرفته و موارد مشابه یا تکراری حذف و در نهایت براساس محتوای کلی هر سایت، دسته بندی شکل گرفته و سایت ها به گروه های مختلف تقسیم شدند. در این رابطه با استفاده از واژه هایی همچون "اعتیاد و اینترنت"، "مواد مخدر و اینترنت" و ... تعداد 400 سایت شناسایی و پس از بررسی محتوای هریک، تعداد 200 سایت ملاک عمل قرار گرفت.

2. استفاده از نظرات و دیدگاه های کارشناسان و متخصصان مربوطه در امور فناوری اطلاعات، فرهنگ، موادمخدر و ... در بررسی سایت ها این نتیجه حاصل شد که موضوع کار به بخش های کلی زیر تقسیم شود و سپس هرکدام از آنها جداگانه مورد بررسی قرار گیرد.

1. **بررسی تأثیر فناوری اطلاعات بر گسترش اعتیاد (ابعاد منفی)**
پس از بررسی حدود صد سایت که در اینترنت در این زمینه فعالیت داشتند، به طور کلی استفاده منفی از اینترنت و IT در مقوله اعتیاد را به بخش های زیر تقسیم کردیم.

الف. فرهنگ سازی

ب. تبلیغ

ج. فروش

د. خدمات ارائه شده پس از مصرف مواد مخدر

این مراحل کاملاً پیوسته است. یعنی مجموعه سایت هایی که در این زمینه فعالیت دارند ابتدا فرهنگ استفاده از مواد مخدر را در بیننده جا می اندازند و آن را امری عادی قلمداد می کنند، سپس به تبلیغ مواد مخدر می پردازند.

بعد از ایجاد تمایل در بیننده، اقدام به فروش این مواد افیونی می‌کنند و در نهایت برای اینکه فرد معتاد دچار مشکلاتی از قبیل آزمون‌های مواد مخدر برای شرکت در امتحان‌های کاربایی، ورزشی یا آموزشی نشود خدماتی به وی ارائه می‌کنند تا بتواند این آزمون‌ها را با موفقیت پشت سر بگذارد.

به طور کلی می‌توان گفت در اینترنت، مسیر کاملی برای افزایش اعتیاد در جوامع وجود دارد و به خصوص بخش فرهنگ سازی آن با توجه به افزایش کاربران جوان ایرانی که در ارتباط مستقیم با اینترنت هستند، می‌تواند خطر بزرگی برای کشور محسوب شود. **الف. فرهنگ سازی:** قبل از اینکه استفاده از یک وسیله یا ماده به صورت گسترده در جامعه رواج یابد، لازم است که فرهنگ استفاده از آن در اذهان مردم جامعه نقش بندد. بنابراین فروشندگان مواد مخدر سعی دارند ابتدا قبح ذاتی را که از مواد مخدر در افکار مردم نقش بسته است از بین ببرند، برای رسیدن به این هدف آنها سعی می‌کنند تا مواد مخدر را همانند یک کالای عادی برای مردم و به خصوص جوانان به تصویر بکشند.

بنابراین آنها در سایت خود به آموزش کشت و روش استعمال مواد مخدر می‌پردازند. همچنین در این سایت‌ها لیست تمامی مواد مخدر قرار دارد. یک مطلب جالب در این سایت‌ها، بازی‌های مواد مخدری که به صورت کاملاً پیشرفته ایجاد شده و جذابیت بسیاری به خصوص برای نوجوانان و جوانان دارد، در این بازی‌ها کاربر در نقش قاچاقچیان مواد مخدر قرار می‌گیرد و کارهای مختلفی را که آنها در عالم واقعیت انجام می‌دهند در یک محیط مجازی انجام می‌دهد. مطلب جالب دیگر ایجاد مزرعه مجازی کشت مواد مخدر است که در آن کاربر می‌تواند مراحل مختلف کشت مواد مخدر را از طریق نرم افزار تصویری فرا بگیرد.

ب. تبلیغ: بعد از بحث فرهنگ سازی، گردانندگان سایت‌ها اقدام به تبلیغ محصولات خود می‌کنند. به طور مثال به بررسی

لذت های مواد مختلف می پردازند و جوانان را تشویق به استفاده از مواد مخدر به خصوص در پارتنی ها می کنند.

ج. فروش: فروش مواد مخدر از طریق اینترنت در خارج از کشور به صورت گسترده ای صورت می گیرد، سایت های فروشنده، انواع مواد مخدر را به همراه عکس و قیمت آن در صفحات مختلف خود قرار داده اند و کاربر می تواند از طریق کارت اعتباری، در هر جای دنیا که باشد ماده مخدر مورد نیاز خود را خریداری کند.

د. خدمات ارائه شده پس از مصرف مواد مخدر: تعدادی از سایت ها به طور کامل فعالیت خود را متوجه فروش محصولات می کرده اند که فرد معتاد اگر از این مواد مصرف کند در آزمایش های اعتیاد، جواب آزمایش وی منفی می آید، این بخشی بود که به آن عنوان خدمات پس از فروش دادیم و تعجب همه افرادی که وصفاش را می شنیدند، برمی انگیخت.

2. راه های مقابله با ابعاد منفی

بعد از بررسی تأثیرات منفی که IT می تواند بر اعتیاد بر جای بگذارد به بیان امنیت شبکه و ایجاد فیلترها پرداختیم و راه های مختلفی را که مسوولان مربوطه در صورت ایجاد چنین سایت هایی در ایران، می توانند به مقابله با آن برخیزند، نام بردیم.

در این بخش کنترل دولتی، کنترل سازمانی، کنترل فردی، وجود یک نظام قانونمند اینترنتی و کار گسترده فرهنگی روی کاربران را شرح داده و به عنوان راهکارهای مقابله با جرائم اینترنتی به مسوولان ارائه دادیم.

3. بررسی تأثیرات مثبت فناوری اطلاعات در جلوگیری از گسترش اعتیاد (ابعاد مثبت)

بعد از بیان ابعاد منفی و راه های مقابله با آن کاربردی ترین بحث، یعنی ابعاد مثبت آغاز شده به این معنی که چگونه می توان از طریق اینترنت برای رفع مشکلات ناشی از اعتیاد اقدام کرد، بعد از بررسی ده ها سایت، 30 سایت برگزیده را سرلوحه کار قرار دادیم، با تحلیل این سایت ها و نگرش کاربردی به قابلیت های IT راهکارهای کلی

زیر تعریف شد که البته هر کدام چندین زیرمجموعه را شامل می شوند:

الف. اطلاع رسانی عمومی و بیان سوء مصرف مواد: منظور از اطلاع رسانی عمومی، بیان اطلاعاتی است که برای درک و فهم آنها نیازی به اطلاعات قبلی نیست و مخاطب آن عامه مردم هستند. برای این بخش راهکارهای زیر را تعریف و سپس چگونگی ایجاد هریک شرح داده شد:

- بیان سوء مصرف مواد (تبلیغات منفی علیه مواد مخدر)
- گردآوری و توزیع اطلاعات برای مردم
- خدمات آموزشی در زمینه اعتیاد برای خانواده ها
- قرار دادن کتب و مجلات مفید در زمینه اعتیاد برای مردم به صورت Pdf و ...

- قرار دادن راهنمای امکانات، مؤسسات، سازمان ها و متخصصان مربوطه در سراسر کشور

- نظرخواهی از مردم

- پاسخ به پرسش های مردم

همه فعالیت های بالا در محیط مجازی و از طریق اینترنت صورت می گیرد. هدف از اطلاع رسانی عمومی بالا بردن سطح درک مردم از معضل اعتیاد و مشکلات آن از طریق اینترنت و بدین وسیله بالا بردن میزان پیشگیری در جامعه است.

ب. اطلاع رسانی تخصصی (مخاطب: پزشکان و متخصصان اعتیاد): به روز کردن اطلاعات پزشکان و متخصصان درگیر اعتیاد، یکی دیگر از بخش هایی است که می تواند تأثیر به سزایی در بحث کنترل مصرف و کاهش تقاضا داشته باشد. اطلاع رسانی به خصوص اگر تخصصی باشد با استفاده از روش های معمول بسیار پرهزینه و مستلزم زمان زیادی است، اما امروزه با استفاده از فناوری اطلاعات می توان با برنامه ریزی صحیح، در زمان کوتاه و با هزینه کم این اطلاع رسانی را در سطحی وسیع تر انجام داد. برای این قسمت

راهکارهای زیر را تعریف و سپس جداگانه هرکدام را بررسی کردیم.

- قرار دادن کتب علمی مورد نیاز برای متخصصان از طریق اینترنت
- ایجاد سمینارهای علمی بین متخصصان از طریق اینترنت
- ایجاد انجمن پزشکی در اینترنت
- ایجاد کارگاه آموزشی روی اینترنت برای آموزش پزشکان و به روز درآوردن علم آنها.

هدف از این بخش (اطلاع رسانی تخصصی) بالا بردن سطح معلومات پزشکان و متخصصان و در نتیجه افزایش دادن سطح کیفی پاسخگویی و سرویس دهی به عموم جامعه و به خصوص معتلدان است.

ج. ایجاد ارتباط بین گروه های مختلف در گیر در IT: امروزه و با استفاده از فناوری اطلاعات، ارتباطات پیشرفت بسیاری کرده است. اما چه ارتباطاتی می تواند برای کمک به رفع معضل اعتیاد ثمربخش باشد. با توجه به شاخص های موجود در این قسمت، زیرگروه های زیر تعریف و سپس چگونگی ایجاد، اهداف و نتایج هریک جداگانه بررسی شد.

- ارتباط مردم با مردم
- ارتباط مردم با متخصصان
- ارتباط معلمان با متخصصان
- ارتباط والدین با متخصصان
- ارتباط جوانان با متخصصان
- ارتباط دانشجویان با متخصصان
- ارتباط کارمندان با متخصصان
- ارتباط مسوولان با متخصصان
- ارتباط مردم با مسوولان

همه ارتباطات بالا از طریق اینترنت است. هریک از بخش های بالا، می تواند قدمی در حل معضل اعتیاد باشد.

بطور مثال در "ارتباط معلمان با متخصصان" که خود زیرمجموعه "ارتباط مردم با متخصصان" است، نکات زیر گنجانده شده است:

- چگونه معلمان، دانش آموزان را متوجه خطر اعتیاد کنند.

- چگونه معلمان، دانش آموز معتاد را تشخیص دهند.

- چگونه معلمان سوالات خود را از متخصصان مربوطه بپرسند و ...

و برای هریک از قسمت های بالا راه حل های مختلفی ارائه شده است که همگی مبتنی بر قابلیت های فناوری اطلاعاتی است.

د. پیشگیری: هرچند بخش های قبل به نوعی راه های پیشگیری بودند، ولی با توجه به اهمیت موضوع، قسمتی جداگانه برای آن در نظر گرفته شده است. در این قسمت روش های متداول پیشگیری نام برده شد و سپس در مورد اینکه چگونه از طریق فناوری اطلاعات می توان روش های معمول را با کمیت و کیفیت بیشتر به جامعه عرضه کرد، صحبت شد.

ه. درمان: پایان بخش ابعاد مثبت، بحث درباره درمان معتادان از طریق اینترنت است، در این قسمت ابتدا تفاوت درمان از طریق اینترنت با درمان از راه های دیگر بیان شده که اثبات می کند درمان از طریق اینترنت جزء بهترین روش های موجود است. سپس راه های مختلفی که از طریق اینترنت و IT می توان به درمان معتادان پرداخته مورد بررسی قرار گرفت. سپس به بررسی یک سایت درمانی پرداخته و یک الگوی عملی به مسوولین ارائه شده است.

در پایان نیز به جمع بندی نتایج پرداخته و بصورت کلی نتیجه گیری شد که نمی توان بطور مستقیم ارتباطی بین اعتیاد و فناوری اطلاعات قائل شد، بلکه این عملکرد مسوولان مربوطه است که می تواند فناوری اطلاعات را به عنوان ابزاری برای مقابله با اعتیاد و حل معضلات آن تبدیل کند. در صورت عملکرد مثبت مسوولان، فناوری اطلاعات می تواند در زمینه های مختلف سبب حل مشکلات شود، ولی به این شرط که قبل از هر عملی به خصوص در زمینه IT درباره آن خوب بیاندیشیم، پژوهش کنیم و سپس از نیروهای کارآمد استفاده کنیم" (فدوی و برادری، 1383).

منابع

- محمد فرح زاد، محمد (1372) "رابطه اطلاعات و ارتباطات"، رسانه، شماره 3، ص 43.

- طرح‌اجمالی سند راهبرد توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) ملی. مرکز تحقیقات مخابرات مرور، سوم تیر 81.

فدوی، حجت و برادری، ایمان (1383). "بررسی ابعاد مثبت و منفی فناوری اطلاعات در اعتیاد" تهران: دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر.

فلاحی پیشه، شهرزاد (1382) لزوم بهره‌وری از فناوری اطلاع رسانی در حوزه مدیریتی مواد مخدر، ماهنامه ایران پاک شماره 4، بهمن 1382.

حاجلی، محمود (1382) فناوری اطلاعات و توسعه پایدار، رویکردی بر چشم انداز 20 ساله توسعه کشور و مواد مخدر، ماهنامه ایران پاک، شماره 4، بهمن 1382.

-Richard Daniel ,IT and Development,1999,Newyork

-Richard Daniel, IT management, 2002

http://www.iranict.org/ICT_DataRoom_Page.htm

- <http://www.poppiesglobal.com>

-<http://www.buymarijuanaforsale.com>

-hash.com420<http://www.>

-<http://www.herbalhash.com>

-<http://www.nida.nih.gov>

-<http://www.ca.org>

-<http://www.acde.org>

-<http://www.theantidrug.com>

-<http://www.addictionresourceguide.com>

<http://www.drugfreeamerica.org>

<http://www.police.ir/drugs/etiad.html>

<http://www.unodc.org>

<http://www.nida.nih.gov>

<http://www.whitehousedrugpolicy.gov>